

Positionpaper topsectorenbeleid

Bijdrage VNO-NCW en MKB-Nederland hoorzitting over topsectorenbeleid

Dat Nederland sterk is in agri-food, tuinbouw, chemie, hightech en materialen, lifesciences, water, logistiek, energie en de creatieve industrie hoeft geen betoog. In al deze sectoren zien we vele inspirerende voorbeelden van ondernemingen die op hun markten internationaal toonaangevende spelers zijn of kunnen worden. Deze bedrijven die opereren aan de technology-frontiers, en behoren zo tot de meest productieve bedrijven ter wereld en exporteren hun producten en diensten wereldwijd.

Een belangrijk deel van onze economische kracht ligt in het succesvol doortrekken en uitbouwen van deze sterktes. Dat gaat allerm minst vanzelf. De wereld verandert in hoog tempo (denk aan digitalisering, verdere globalisering, veranderende machtsverhoudingen). Het bereiken, behouden en uitbouwen van topposities kan alleen met voortdurende innovatie bereikt worden. Dat kunnen bedrijven niet alleen. Innovatie vindt plaats in samenwerkingsverbanden tussen grote, midden- en kleine bedrijven, bestaande ondernemingen en uitdagers met kennisinstellingen. Dat noemen we innovatie 'ecosystemen'. *Het versterken van deze ecosystemen, via de samenwerking in de 'gouden driehoek' tussen onderwijs- en onderzoeksinstituten, overheid en het bedrijfsleven, is de kern van het topsectorenbeleid én de sleutel tot toekomstig economisch succes.*

Dit Nederlandse model, waarin onderzoekers, bedrijven en overheid gezamenlijk agenda's maken en gezamenlijk investeren, wordt vaak gekopieerd maar nergens geëvenaard. Met deze nieuwe, typisch Nederlandse, topsectorenaanpak weten we wereldwijd de aandacht te trekken als moderne manier van beleidsvorming en –uitvoering. Daarbij hebben alle samenwerkingspartners te winnen.

De afgelopen vijf jaar is veel bereikt.

In vijf jaar tijd is via het topsectorenbeleid de samenwerking tussen kennisinstellingen, onderwijs, andere maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden versterkt:

- Er wordt gewerkt aan de (toekomstige) arbeidsmarkt door het tekort aan technici aan te pakken via het Techniepact en de Human Capital Agenda's van de topsectoren. Hier worden goede stappen gezet, maar dit heeft blijvend aandacht nodig.
- Via rond topsectoren gefocuste economische missies en deelname aan strategische beurzen zijn onze internationale branding en marktpositie verstevigd.
- Via innovatiecontracten investeren bedrijven en wetenschap gezamenlijk in onderzoek en ontwikkeling (fundamenteel en toegepast) voor ruim 800 miljoen euro, waarvan 44 procent gefinancierd door het bedrijfsleven. Achter deze cijfers zitten allerlei mooie PPS initiatieven.
- Ook wordt in de topsectorenaanpak samengewerkt tussen sectoren. Bedrijven denken immers niet in kokers of sectoren maar in kansen die er liggen. De topsectoren zijn dan ook geen afgeschermd gebied maar vormen samen een industrieel weefsel waarvan de kracht zit in een sterke (kennis)specialisatie in de diepte en goede cross-sectorale verbindingen. Zo zijn ambitieuze agenda's op het gebied van Biobased en nanotechnologie opgesteld en werken topsectoren samen aan een groot programma voor Big Data.
- De maatschappelijke uitdagingen vormen een inspirerend en boeiend toekomstperspectief voor de topsectoren. Dat wordt niet opgelegd door de politiek, maar komt voort uit de verdienkansen die deze uitdagingen bieden. Een van de vele voorbeelden is de samenwerking tussen Water, Agri&Food, Tuinbouw en Uitgangsmaterialen, Logistiek, Creatief en NWO aan gesloten kringlopen van water en grondstoffen als onderdeel van de circulaire economie. Ook in de

chemie bestaat zeer grote interesse in dit thema. De gezamenlijke inzet van de topsectoren voor het versterken van de Nederlandse concurrentiepositie is dus vaak verbonden met het vinden van antwoorden op de grote maatschappelijke uitdagingen.

Bovenal is met de aanpak de organisatiegraad van de sectoren versterkt en zijn er nieuwe netwerken gebouwd (ook tussen sectoren, grote en kleine bedrijven, wetenschapsgebieden). In deze innovatie ecosystemen gaat het niet alleen om grote bedrijven maar ook om duizenden MKB bedrijven. *Zowel de AWTI als de OESO geven aan dat de topsectoraanpak veel dynamiek brengt en de samenwerking tussen partijen uit de gouden driehoek versterkt.*

Blik vooruit:

Ambitie van Nederland moet zijn om leidend te zijn in de combinatie van welvaart, inclusieve groei en duurzaamheid. Deze ambitie is noodzakelijk én haalbaar. De topsectorenaanpak is hiervoor een onmisbare bouwsteen. Het is van groot belang continuïteit te bieden in beleid en door te gaan met deze moderne manier van innovatie- en industriebeleid. Wel is er noodzaak het beleid op een aantal punten te versterken en aan te vullen:

- Een verdere nadruk op de wereldwijde vraagstukken ligt voor de hand, bijvoorbeeld via de Nationale Wetenschapsagenda. Via de routes van de Nationale Wetenschapsagenda kan vanuit wetenschappelijke en economische excellentie gewerkt worden aan vraagstukken met maatschappelijke impact. Hiervoor is het organiserend vermogen van de topsectoren in de vorm van TKI's (Topconsortia voor Kennis & Innovatie), topteams en invullingen is daarbij cruciaal. Wel is het van belang dat we oog houden voor de talloze economische kansen die benut kunnen worden die niet direct verband houden met maatschappelijke uitdagingen of politieke wensen. De uitdagingen moeten met andere woorden geen keurslijf worden, dan laat Nederland kansen liggen.
- Extra investeringen in onderzoek en innovatie: Nederland moet werk maken van de ambitie van 2,5 procent R&D intensiteit. We zitten nu op 2 procent. Dat vraagt zowel van de overheid als de bedrijven een extra impuls. Aan de overheidszijde gaat het om ongeveer 1 miljard per jaar.
- Vereenvoudiging van het instrumentarium: Verdere ontschotting van de middelen en meer slagkracht voor de topsectoren is gewenst. Het percentage van de TKI toeslagregeling moet worden verhoogd om het zowel voor het bedrijfsleven als de kennisinstellingen aantrekkelijker te maken. Om de regeling meer aantrekkelijk te maken voor het mkb moeten in-kind bijdragen meer meetellen in de TKI grondslag en moet het MIT (MKB Innovatiestimulering regio en Topsectoren) budget worden verhoogd.
- Ruimte voor fieldlabs, pilots en iconen: Op onze thuismarkt, in Nederland, kunnen we laten zien wat er mogelijk is: slimme voertuigen of energiebesparing van gebouwen. In de fieldlabs van Smart Industry laat Nederland zien wat het te bieden heeft op dit terrein. Zichtbare projecten kunnen fungeren als etalage en zo onze internationale positie versterken. Die projecten zijn tegelijk ook proeftuinen, waarin de slag wordt gemaakt van onderzoek naar toepassing. In pilotplants kunnen nieuwe bio-based en recyclingprocessen worden ontwikkeld en gedemonstreerd. Het instrumentarium is nu niet echt geschikt om dit te stimuleren.
- Versterken van het innovatie- ecosysteem via start en scale-ups: In innovatie ecosystemen zijn startups en scale-ups essentieel. Ze ontwikkelen technologieën en business modellen die 'disruptive' kunnen zijn en bestaande systemen en markten op zijn kop zetten. Dat is zuurstof voor een innovatie-ecosysteem van een land. Opvallend is dat Nederland relatief weinig doorgroei van innovatie startups kent – de 'scale-ups'. Nederland heeft alle kwaliteiten in huis om voor snelle groeiers de juiste omgeving te bieden. Het doel moet zijn dat Nederland in de

Global Ecosysteem Ranking in de top drie van beste Europese start- én scale-up - ecosystemen komt.

- Breedte strategie: Om te kunnen groeien is naast een stevige top ook een sterke breedte nodig. Dit laatste kan door het toepassen van nieuwe technologie, ideeën en innovaties, ook wel diffusie genoemd. De wisselwerking tussen kop en staart is van groot belang. Werkt dat niet dan gaat de groeimachine haperen. Extra inspanningen zijn nodig om technologie dieper in het bedrijfsleven en bijzonder het mkb te laten dalen. Dat vraagt om meer aandacht voor kennisverspreiding. Een belangrijke rol is daarin weggelegd voor de instellingen voor toegepast onderzoek.
- Internationalisering: Het is noodzakelijk dat Nederland betere aansluiting weet te vinden bij de wereldwijde groei. Er is voldoende aan potentieel aan midden- en kleinbedrijf dat verder kan internationaliseren. Voor effectieve toegang tot deze markten is publieke en private krachtenbundeling nodig. Intensievere samenwerking en betere afstemming tussen de activiteiten van overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven vergroot het internationale succes van de Nederlandse topsectoren en andere bedrijven. Er zijn synergievoordelen te behalen met een dienstverlenend netwerk van publieke en private dienstverlening dat vanuit één gezamenlijke missie en strategie opereert, en zich als één internationaal herkenbaar merk weet neer te zetten: de NL Trade & Investment Cooperation.